

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์เกี่ยวกับประชาธิปไตย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า

ในปีพุทธศักราช 2511 ชาญ อันวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความ
เข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร" โดย
มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยของคนไทยใน
กลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนทราบปัญหาและข้อบกพร่องของการเรียนการสอนเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยในโรงเรียน ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น เป็นเครื่องมือ
ในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนส่วนมากมีความรู้ความเข้าใจ
ในเรื่องประชาธิปไตยที่ทั้งในด้านการปกครองและการดำรงชีวิต¹

ในปีต่อมาคือ พุทธศักราช 2512 วนิดา ธนศุภานุเวช ได้ทำการวิจัย
เรื่อง "การสำรวจแนวความคิดและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" วัตถุประสงค์เพื่อ
สำรวจแนวความคิดความสนใจ และเปรียบเทียบแนวความคิดความสนใจเกี่ยวกับ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นระดับต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม
ที่สร้างขึ้นเอง เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

---

¹ ชาญ อันวงศ์, "ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักศึกษา
ผู้ใหญ่ระดับ 4 ในจังหวัดพระนคร ปีการศึกษา 2511," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2511), (อัคราเนา).

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยใต้อุ้งมือ และมีความรู้ความเข้าใจความหมายของประชาธิปไตยทั้งในด้านการดำรงชีวิตและการปกครองที่พอสมควรตามระดับชั้นที่ตนเรียนอยู่²

ในปี พุทธศักราช 2514 พุดสุข เรืองไทย ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะของครูและนักเรียนผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากรคือ ครูผู้สอนวิชาหน้าที่พลเมือง 20 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 300 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญในกรุงเทพมหานคร และได้ทำการสังเกตการสอนของกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นเวลา 38 ชั่วโมง ผลการวิจัยปรากฏว่า การเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นยังไม่มีประสิทธิภาพพอ เพราะครูส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยายมากกว่าการสอนวิธีอื่น นักเรียนยังไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเท่าที่ควร การค้นคว้าเพิ่มเติมมีน้อย มักใช้แบบเรียนเพียงเล่มเดียว ครูใช้อุปกรณ์การสอนเพียงเล็กน้อย และครูจัดกิจกรรมประกอบการสอนน้อย แต่นักเรียนและครูต่างก็สนใจและเห็นความสำคัญของวิชา

²วนิดา ธนสุภานุเวศ, "การสำรวจแนวความคิดและความสนใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2512," (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), (อัครสำเนา).

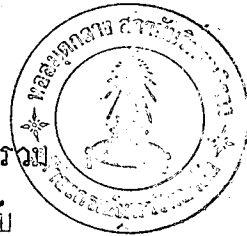
หน้าที่พลเมือง³

ในปีเดียวกันนั้นเอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทย ที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทราบว่าบุคคลที่ผ่านการศึกษอบรมและมีประสบการณ์ของสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา มีอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยหรือไม่ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือ ประชากรจากภาคต่าง ๆ ภาคละ 2 จังหวัด ๆ ละ 2 อำเภอ ทั้งนี้โดยถือเอาจังหวัดที่ราษฎรไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งมากที่สุด และน้อยที่สุด เมื่อคราวออกเสียงเลือกตั้ง วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2512 เป็นเกณฑ์ ผลการวิจัยพบว่า ในสถาบันครอบครัว บิดา ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ยังมีอิทธิพลอยู่มากในเรื่องการแก้ปัญหา หรือการตัดสินใจซึ่งขาดปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัว สถาบันการศึกษานั้น มีบทบาทต่อการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยแก่ประชาชนรองลงมา จากสื่อมวลชน กลุ่มตัวอย่างประชากรทราบความหมายของประชาธิปไตยเพียงร้อยละ 27.08 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชาชนไม่ทราบความหมายประชาธิปไตย ร้อยละ 74.98 ทางด้านสถาบันศาสนานั้น ประชาชนนับถือพุทธศาสนาถึงร้อยละ 93.60 และผู้วิจัยได้สรุปว่า สถาบันทางศาสนาไม่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองประชาธิปไตยแต่อย่างใด⁴

³ พุดสุข เรืองไทย, "การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาด้านแนะนทางมัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515), (อัคราเนา).

⁴ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "ลักษณะบางประการของสถาบันสังคมไทยที่เป็นอุปสรรคต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย," รายงานการวิจัย (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515).

ในปีพุทธศักราช 2517 สติ จิตตะนาถิ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในจังหวัดอุบลราชธานี" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ระหว่างเพศชายและเพศหญิง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเองเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลปรากฏว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยไม่แตกต่างกัน⁵

ในปีเดียวกัน วรณวิมล ทนินพานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับสภาพแวดล้อมทางบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ดังกล่าวกับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน วิธีสอนสังคมศึกษาที่ครูใช้เพื่อพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยปรากฏว่า การศึกษาของบิกามารคา รายได้ของบิกามารคาและอาชีพของบิกามารคาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน การสอนของครูโดยทั่วไปใช้วิธีบรรยาย และวิธีสอนที่ครูใช้ในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย อภิปราย การสร้างสถานการณ์จำลอง และการ

⁵สติ จิตตะนาถิ, "ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สามในจังหวัดอุบลราชธานี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2517), (อัครสำเนา).

แสดงบทบาท⁶

สำหรับการวิจัยของต่างประเทศที่พอจะนำมากล่าวถึงได้ มีดังนี้

ในปี ค.ศ. 1965 Winn ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Case Reform Movement in American Civic Education : Educational Implications of Political Apathy" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างความเฉื่อยชา การขาดความสามารถและขาดความสอดคล้องทางการเมือง กับลักษณะกระบวนการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองที่ประสบความสำเร็จ โดยพิจารณาจากสภาพเป็นจริงทางสังคมวิทยา รัฐศาสตร์ (Political Sociology) ทฤษฎีและการปฏิบัติเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในการใช้วิธีการศึกษาเป็นรายบุคคล (case Study) มาสอนวิชาหน้าที่พลเมืองในสหรัฐอเมริกา การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญ ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนยังมีความเข้าใจเรื่องเกี่ยวกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญในอัตราต่ำ แม้แต่นักเรียนที่มุ่งเรียนด้านวิชาการเพื่อไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย ก็ยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ การสอนวิชาหน้าที่พลเมืองประสบความสำเร็จในการสร้างความเข้าใจถึงความหมายของคำว่า "ประชาธิปไตย" ในแง่ของการนำไปปฏิบัติจริง ๆ นอกจากนั้นผลจากการวิจัยยังพบว่า ความเฉื่อยชาและการขาดความสามารถในทางการเมืองมีสาเหตุใหญ่มาจากระบบการเรียนที่ไม่อาจเราและ

⁶บรรณวิมล หนิมพานิช, "มโนทัศน์การมีส่วนร่วมในทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517), (อัครสำเนา).

สร้างความต้องการที่จะเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตจริง⁷

ในปีเดียวกัน Fred I. Greenstein ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Children and Politics" ผลจากการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีสภาพครอบครัวยากจน จะไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์นักการเมือง และมีความเชื่อว่า เขาไม่สามารถที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ไม่ยอมรับบทบาทของความเป็นผู้นำ ไม่ค่อยจะมีส่วนในกิจกรรมทางการเมือง นักเรียนที่ฐานะทางบ้านต่างกัน มักมีทัศนคติต่อการเมืองที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และส่วนใหญ่ที่มาจากครอบครัวที่ยากจน เห็นว่า การเมืองไม่มีประโยชน์⁸

ในปี ค.ศ. 1968 Lee H. Ehman ได้ทำการวิจัยเรื่อง "An Analysis of the Effects of Qualitative and Quantitative Educational Variable upon the Political Socialization of High School Students." การดำเนินการวิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจากนักเรียนโรงเรียนมัธยมในเมืองคีทรอยด์ ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กที่เรียนในชั้นเรียน ที่ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น จะมีลักษณะความรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง หรือความรู้ทางการเมือง ตลอดจนความร่วมมือทางการเมืองน้อยกว่าเด็กที่เรียนในชั้นเรียนที่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น มีการอภิปรายในการเรียน

---

⁷ Ira Jay Winn, "The Case Study Reform Movement in American Civic Education : Educational Implications of Political Apathy," Dissertation Abstracts International, Vol. 27, No. 1 (July, 1966), p. 60-A.

⁸ Fred I Greenstein, Children and Politics (New Haven : Yale University Press, 1965), pp. 94-106.

กล่าวคือ เด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนกับครูที่ใช้การสอนแบบ Critical Inquiry จะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ถกเถียงปัญหาพร้อมกับครูหรือเพื่อน ๆ. ไม่ใ้แสงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ และเด็กก็จะไม่มีลักษณะของพลเมืองที่ดีสมบูรณ์⁹

ในปี ค.ศ. 1972 Toby Barbara Ceda ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Determining the Effects of Family Characteristics on the Political Opinions of Youth" วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสถานภาพทางครอบครัว ต่อทัศนคติทางการเมืองของเยาวชน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาระดับปีที่หนึ่งของมหาวิทยาลัยมิสซูรี ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติทางการเมือง ของเยาวชนกับสถานภาพทางครอบครัวของบิดามารดามีความสัมพันธ์กันอย่างค้ำ¹⁰

✓ ในปี ค.ศ. 1974 Carol Cate Webster ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Political Carol Cate Webster" เพื่อศึกษาว่า การให้ความรู้ทางการเมืองที่เป็นทางการในระดับที่สูงกว่าระดับมัธยมมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อ

---

⁹ Lee H. Ehman, "An Analysis of the Effects of Quolitative and Qualitative Educational Variables upon the Socialization of High School Students," Paper delivered at annual meeting of the American Political Science Association, September 3-7, 1968.

¹⁰ Toby Barbara Ceda, "Determining the Effects of Family Characteristics on the Political Opinions of Youth," Dissertation Abstracts International, Vol. XXXIII, No II (May, 1973), p. 6410 A.

ทัศนคติทางการเมืองของนักเรียนหรือไม่ โดยสุ่มตัวอย่างประชากร นักเรียน
 เกรด 9 และเกรด 11 จำนวน 1,160 คน จากโรงเรียนที่สูงกว่าระดับมัธยม
 (higher secondary school) 20 โรงเรียน ในเคดซี-นิวเคดซี ไท
 นักเรียนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารรถทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง
 เมือง การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของพลเมือง โดยเอาผลที่ได้จากนักเรียนเกรด 9
 ที่ไม่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง ไปเปรียบเทียบกับนักเรียนเกรด 11 จากโรงเรียน
 เดียวกัน ที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมา 2 ปี ผลจากการวิจัยปรากฏว่า นักเรียน
 เกรด 11 ที่ได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองมา 2 ปี เปรียบเทียบกับนักเรียนเกรด 9
 พบว่าไม่แตกต่างกันมากนัก และเมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนเกรด 11 ที่ไม่ได้เรียน
 วิชานี้เลย พบว่า ไม่มีความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนคติทางการเมือง¹¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹¹ Carol Cate Webster, "Political Socialization in
 India," Dissertation Abstracts International, Vol. 35(July,
 1974), p. 548-A.